

Lluís de Fenollet

CI està la figura d'un noble cavaller de Xativa, tal com ho afirma D. Nicolau Antonio, en la seua monumental obra *Bibliotheca Hispana Vetus*, quan diu del nostre biografiat autor: «Ludovicus Fenollet, Eques Saetabitanus.»

I. BREU BIOGRAFIA

Gracies a les dades que nos ha deixat Marti de Viciana, en la seua *Cronica de la Inclita y Coronada Ciudad de Valencia*, podem oferir als nostres lectors unes notes biogràfiques sobre la figura de Lluís de Fenollet.

En la susdita obra, quan s'ocupa del llinatge dels Fenollet, nos dona Marti de Viciana una llista de nobles d'este il·lustre llinatge de la Reconquesta.

A la casa Fenollet, establida en Xativa, li correspongueren els senyorijs de Genoves, del famos castell de Xio, del Lloc Nou de Torrent i del Lloc Nou de Fenollet.

Als senyors de Fenollet, pels rellevants merits prestats a la Corona, se'ls concedí a perpetuïtat, per privilegi real, la Bailia de Xativa. Este privilegi el tenien ja concedit l'any 1488, i no el 1548 tal com pareix que ho afirma Gaspar d'Escolano, en la seua famosa obra *Decada primera de la historia de la insigne y coronada Ciudad y Reino de Valencia*, quan diu, al referir-se a Cristofol de Fenollet: «Por lo qual se le hizo merced de la Baylia de Xativa en el año mil quinientos cuarenta y ocho y hasta hoy se conserva en los cavalleros desta familia.»

Si realment Marti de Viciana comprovà el privilegi real ades aludit i este era de 1488, xixanta anys abans de la data citada per Escolano, be es pot afirmar, quasi en tota certa, que el privilegi de la Baylia a perpetuïtat li fon concedit a Lluís de Fenollet o a u dels seus contemporaneus.

En esta llinia està la concessio a Lluís de Fenollet del titul de "Continuo del Rey", titul que, segons afirma el mateix Viciana, pogue vore en los *Libros de Ración* del rei Joan II d'Arago en 1488, si be

regnava, ja per eixe temps, Ferran el Catolic, el qual va succeir a son pare l'any 1479. Joan II heretà la Corona d'Arago a la mort del seu germa Alfons V, el Magnanim, ocorreguda el 27 de juny de 1458. Des de 1446 la compartí en el seu fill Ferran II, el Catolic, i va morir el 19 de giner de 1479.

L'ofici de «Continuo del Rey» era un privilegi especial que concedia el mateix Rei a cent persones distinguides, les quals, baix del comanament d'un capita, estaven «continuament» de guardia al servici de la persona del monarca i gojavien de molts honors i prebendes.

El cavaller Lluís de Fenollet era un cortesa que va saber servir al rei fidelment. En les Corts d'Oriola de 1488 actuà com a representant elegit pel braç militar.

De la seua vida personal sabem que Lluís de Fenollet va contraure matrimoni en Na Caterina, filla de Bernat de Centelles, Comte d'Oлива; que d'eixe matrimoni li van naixer dos fills, l'u, nomenat Francesc, que fon page del rei Ferran el Catolic, i l'atre, Geroni, que va ser capita d'un estandart d'homens d'armes en la jornada de Ravena, l'any 1512.

Tambe sabem que va tindre tres germanes: una, Na Beatriu, que es va casar en Lluís de Santangel, escrivà de racio del Rei; una atra, Na Lionor, que fon Abadesa del Convent de Santa Ines de Saragossa; i una tercera, N'Angela, que fon tambe religiosa del Convent de la Veronica d'Alacant, del qual va ser Abadesa tambe. Totes estes dades biografiques, a mes d'enriquir la figura del noble Lluís de Fenollet, nos la fan mes proxima i mes amable.

L'indole d'este treball nos obliga ara a posar de relleu, junt a les seues qualitats d'home de govern i d'armes, la seua gran aficio a les lletres, cosa que conseguí fer d'ell un verdader humaniste, que es manifestà en la traducció al valencià de la *Historia d'Aleixandre el Gran*.

II. LA SEUA OBRA LLITERARIA

Lluís de Fenollet, seguint la gloriosa tradició espanyola d'uns atres cavallers, sabe empunyar les armes en el camp de batalla i sabe esgrimir la ploma en el camp de les lletres. I be que nos deixà constancia de tot això: de valent militar, de sagaç home de govern i de benemerit lliterat.

Tal com nos ho conta el mateix Fenollet en la seua obra, un dia, mogut per la seua aficio als bons llibres, topà en la versió castellana de la *Historia d'Aleixandre el Gran*, feta per Pere Candido en toscà l'any 1430. A penes havia començat a llegir-la, ja se donà conte de que li faltaven els dos primers llibres dels dotze que Quintus Curcius Rufus havia escrit en llatí. Per això es va decidir a completar esta obra valent-se de les notícies de Plutarc; d'ací que titule l'obra, abans de començar

el prohemi, en estes paraules: «La Vida del Rey Alexandre escrita per aquell singularissim hystorial Plutarcho, fins en aquella part on lo Quinto Curcio Ruffo comença: Alexandre entre tan.»

Per la seua importancia, val la pena descriure est incunable: es un eixemplar maravellos, impres en Barcelona en els tallers de Pere Posa i Pere Bru el 16 de juliol de 1481. La lletra es gotica, i el seu titul es *La Historia de Alexandre, escrita de Quinto Curcio Ruffo*.

En el full primer de l'eixemplar de la nostra Universitat Lliteraria de Valencia hi ha una nota manuscrita, en lletra del sigle XV, i una atra, en lletra del sigle XVIII, que diu: «Del conde de Atares.»

En el vers d'este primer full comença la taula, a la que li precedix una nota del propi autor, de per si molt interessant, que comença dient: «En nom de nostre Senyor Deu ... »

En el full que seguix a l'ultim de la taula, repetix el titul ades transcrit, darrere del qual va el prohemi, i a continuacio l'obra, que acaba en estes paraules: «Aci acaba lo dotze e ultim libre de la hystoria del gran Alexandre, fill de Phelip, Rey de Macedonia, escrita de Quinto Curcio Ruffo, erudissim e fecundissim autor. E tret en vulgar al serenissim Princep Phelip Maria, Duch de Mila e de Pavia, e de Angera, compte e de Genova senyor, per Petro Candido, son servidor. Any mil e quatre cents trenta uyt. A vint e hu de abril, en Mila.»

Seguix un full en blanc i al dors es troba la següent dedicatoria al Princip Felip-Maria: «Al serenissim princep e excelentissim Phelip Maria, duc de Mila, de Pavia e de Angera, conte de Genova Senyor. Comença la comparacio de Caio Julio Cesar, Emperador grandissim, e de Alexandre, gran rey de Macedonia, de Pedro Candido ordenada, en lo indici seu en semps feelment.»

I acaba en el següent colofó: «La present, elegantissima e molt ornada, obra de la hystoria de Alexandre, per Quinto Curcio Ruffo hystorial fon de grec en lati, e per Petro Candido de lati en tosca, e per Luis de Fenollet en la present lengua valenciana trasferida, e ara ab lo dit lati, tosca, e encara castella, e altres lengues diligentment corregida, emprentada en la noble ciutat de Barcelona per nosaltres Pere Posa, prevere, catala, e Pere Bru, savoyench, companys, a setze del mes de Juliol del any Mil quatre cents uytanta hu, feelment. Deo gratias. Amen.»

Ademes d'est eixemplar de l'obra, existent en la Biblioteca de l'Universitat Lliteraria de Valencia, tambe n'hi ha d'atres.

Una llectura tranquila i reposada d'esta obra fara que nos donem conte de l'esforç que hague de fer Lluís de Fenollet per tal de traduir esta obra classica, que te una part del text en llati i una atra part en castella, a fi de poder conseguir una versio que en res desmereix dels texts originals.

III. LA DENOMINACIO DE LA LLENGUA

Constituïx una verdadera satisfaccio per a un bon valencià que homens dels mes variats estaments socials: religiosos, notaris, ciutadans, cavallers, etc., uns darrere d'uns atres, van deixant constancia d'un fet inqüestionable: que escrivien en Llengua Valenciana.

En este capitul, dedicat al cavaller Lluís de Fenollet, home pertanyent a la noblea valenciana, en l'única obra que, hui per hui, es coneix d'ell, se sent l'eco de la seua veu centenaria que arriba ben potent fins a nosatres, quan diu: «e per Lluís de Fenollet en la present lengua valenciana».

Esta es la gran realitat viva i palpitant del seu escrit que queda com a testament.

El bibliograf valencià Vicent Ximeno, en la seua obra *Escritores del Reyno de Valencia*, nos diu de Lluís de Fenollet, com si vullguera corejar la seua frase, que «se resolvió a suplir esta falta [la dels dos capituls] en otra versión que hizo en Idioma Valenciano».

Perque Lluís de Fenollet, al traduir la *Historia d'Aleixandre el Gran* no es va impondre mes treball que ficar eixe llibre a l'abast dels valencians, ya que no podien entendre'l en la seua llengua original i sí, en la que ell els escrivia, que no era una atra que la que ells parlaven i escrivien: la Valenciana.

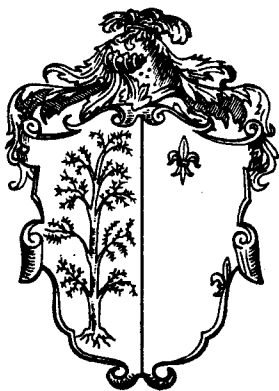
El llatí a penes si era entes per alguns estudiosos; pero aquell geganti tronc, que era la llengua llatina, encara tingue prou forja fecundant per a produir nous rebrots que, per l'amor i incessant cultiu dels seus conreadors, es convertiren en frondosos arbres, segons afortunada expressio del P. Fullana, diferents en quant a la forma de les seues branques i al color de les seues fulles a causa dels distints climes que produïen la seua creixença, pero igual en l'estirp.

Valencia, igual que tots els pobles d'Espanya i dels atres països llatins, te en l'orige de la seua llengua un tronc comu, i un creiximent en el romañ, que, per l'estima permanent dels seus fills, es convertí en llengua propia i diferent de les dels atres; i pel seu geni i ingeni, els valencians conseguiren que la seua llengua alcançara tal puixança, que aplega al zenit de la seua gloria, a la seua Edat d'Or, molt mes pronte que les que van creixer al costat seu.

Valencia va saber crear la seua propia llengua, tal com ho demostren els seus escriptors; no va necessitar ser colonisada per uns atres pobles que li impongueren a la força el seu idioma.

I donat que, tal com ho diu Viciàna, «el sol d'esta terra, be pel clima, planeta, signe, vents, aigües, manteniments o be per alguna secreta influencia, tinga gracia incognita i sobrenatural, tan que totes les coses humanes i plantes produïx en gran perfeccio, finor i delicadea», de la

mateixa manera els fills de Valencia, els naturals naixcuts i criats en este sol, en son juï clar, en la seua gran vivacitat i discreta correccio foren capaços de crear la seua propia llengua, «apartant d'ella tots aquells vocables barbars, toscs, impertinents i grossers», fins a conseguir formar una llengua comuna per a tots els valencians i no per a una elit de superdotats, catedratics o universitaris, sino per a tots els fills d'este poble, en la qual llengua escriviren i parlaren els nostres escriptors, tals com Lluís de Fenollet, i parlem i escrivim els valencians de hui.

đant per tants illustres fets quasi a vn spill dela sua gloria paren esser stats enamozats.

La present elegantissima e molt ornada obra dela hy
storia de Alexandre per Quinto curcio ruffo byl /
torial fon de grec en lati e per Pedro candido
de lati en toska e per Luis de fenollet en la
present lengua valenciana trãssenda e ara
ab lo dit lati toska e encar castella e al
tres lengues diligentmēt corregida
empřeptada en la noble ciutat de
Barcelona p nosaltres Pe
re posa prener carala e
Pedre bau sauoyench cō
panyons a setze del
mes de Juliol del
any Mdl qua
tre cēts vya
ta hu fecl
mēt .de
gratias
amē.

TRANSCRIPCIÓN DE L'ÚLTIMA PÁGINA DE L'OBRA
DE LLUÍS DE FENOLLET

« ... dant per tants illustres fets quasi a un spill de la sua gloria paren esser stats enamorats.

La present elegantissima e molt ornada obra de la hystoria de Alexandre, per Quinto Curcio Ruffo hystorial fon de grec en lati, e per Petro Candido de lati en tosca, e per Luis de Fenollet en la present LENGUA VALENCIANA transferida, e ara, en lo dit lati, tosca, e encar castella, e altres lengues, diligentment corregida. Empremtada en la noble ciutat de Barcelona per nosaltres, Pere Posa, prevere catala, e Pere Bru, savoyench, companys, a setze del mes de juliol del any mil quatrecents uytanta hu, feelment. Deo gratias. amen.»

Bernardi Vallmanya

UNA altra de les figures que destaca en les lletres valencianes del segle XV es la de Bernardi Vallmanya, al qui se li donen els títols d'honorable i discret.

I. BREU BIOGRAFIA

La primera notícia que tenim d'ell es troba en el certamen marí, convocat i patrocinat pel virrei Lluís Despuig, mestre de Montesa, l'onze de febrer de 1474, en el qual certamen apareix Bernardi Vallmanya *Tirant a la joia*. La seua poesia, igual com les dels altres concursants, fou publicada eix any, 1474, en el primer llibre lliterari imprès en la Península Ibèrica en el títol *Les trobes en lahors de la Verge Maria*.

En el títol d'esta poesia consta que, al presentar-se al concurs lliterari, ell era un simple «scrivent».

A més d'estes clarícies, ne tenim d'altres que apareixen en les seues obres, i són: que en 1493, deneu anys després del concurs marí, quan es va editar la seua obra *Lo Carcel d'amor*, era secretari del «spectable comte d'Oliva»; en eixe mateix càrrec continuava l'any 1495, quan apareix el llibre *Cordial del anima* «per Bernardi Vallmanya, secretari de l'spectable comte d'Oliva».

Per no haver conseguit més dades i ser l'any 1495 l'últim que hi figura, tan en l'edició del *Cordial del anima* com en la de *La revelació del benaventurat apostol sanct Pau*, els bibliòfils, especialment D. Just Fuster i Pastor, situen la seua mort en est any 1495.

Després de donar estes breus clarícies, ocupem-nos ara de les seues obres.

II. LA SEUA OBRA LLITERARIA

L'obra lliteraria de Bernardi Vallmanya es pot considerar baix d'un doble aspecte: poesia i prosa, ja que nos ha deixat, ademés d'una considerable obra de prosa en ses famoses traduccions, unes quantes poesies interessants.

1. OBRA POETICA

TIRANT A LA JOIA

La primera obra poetica que es coneix de Bernardi Vallmanya es la que va presentar al concurs lliterari de 1474: *Respon Bernardi Vallmanya, scrivent, en lahor de la Verge Maria, Tirant a la joia*.

Esta composicio consta de cinc estrofes de huit versos en tornada. Comença en estes paraules:

Por ab gosar, / ardiment e temor,
me van entorn, / loant-vos de Deu Mare.

COBLES DE VALLMANYA

Una atra obra poetica seua, de la que es te noticia, es la de les *Cobles de Vallmanya al radix fetes ab l'ave Maria per lo cap dels bordons*

Estes cobles foren presentades a la justa poetica organisaada per Mn. Ferran Diez, sacerdot, celebrada el 8 de decembre de 1486.

Esta composicio poetica consta de set estrofes de dotze versos cada una i comença d'esta manera:

Aquella gran força / tan forta que us defensa...

COBLES DE VALLMANYA TIRANT A LA JOIA DEL ROBI

La darrera obra poetica que es coneix de Bernardi Vallmanya es la presentada en el susdit anterior concurs. Açò no es gens estrany perque en el certamen de 1474 hi hague mes d'un poeta que concursà en dos composicions, tals com Mn. Franci de Castellví, Mn. Barceló, l'honorable i discret En Berenguer Cardona i N'Arcis Vinyoles.

Les cobles de referencia duen este titol: *Cobles de Vallmanya tirant a la joia del robi*, i consten, igual que les anteriors, de set estrofes de dotze versos, i comencen aixina:

L'enteniment mirant la presciencia...

2. OBRA DE PROSA

LO CARCEL D'AMOR

D'entre les obres en prosa de Bernardi Vallmanya nomes tres han arribat als nostres dies. Si seguim un orde cronologic, la primera es la traduccio de la famosissima novela *Lo Carcel d'amor*, de l'autor de la qual, Didac de San Pedro, diu Menéndez i Pelayo que fon «uno de los más notables ingenios del siglo XV». Les obres d'est autor castella, totes, en el seu conjunt, de caracter sentimental, alcançaren altes cotes

d'exit, perquè van ser llegides, no únicament en Espanya, sino també en unes altres nacions.

Realment Didac de San Pedro va ser, a més d'un excelent escriptor, un gran psicòleg que sabe donar a les seues obres un estil a la mida d'uns determinats grups de lectors molt influents, als quals sabe conquistar per a la seua causa.

Concretament *Lo Carcel d'amor* es una novela sentimental en la que mescla l'estil cavalleresc en l'alegòric i fa us d'una forma epistolar i de discursos en conte del dialect ordinariament utilitzat en esta classe d'obres.

Aixina i tot, l'estil es correcte, fluït i inclús elegant.

L'edició castellana d'esta obra es de 1492; després conseguí més de trenta reedicions. L'edició de la traducció valenciana de Vallmanya es de 1493. També se'n feren en francès, itàlia, alemany, anglès, etc., les quals van obtenir un gran èxit, sobre tot, entre les dones.

En totes les dades que hem oferit des del començament, podria donar-se conte al lector de «per què» Bernardí Vallmanya es va decidir a fer la traducció valenciana de l'obra *Lo Carcel d'amor*.

L'edició valenciana d'este llibre es raríssima puix que, per ara, només se sap d'un únic exemplar, que va passar de l'important biblioteca de lord Grenville a la del British Museum de Londres, a on el guarden com un verdader tresor. Este llibre, per la seua extremada rarea, be mereix una breu descripció.

Es un volum, editat en Barcelona, en els tallers de Joan Rosembach; la seua lletra es gòtica, de dos tamanys; du capitals d'impremta o buïts per a elles, i 32 gravats, només 16 d'ells originals, perquè els altres són repetits. El llibre s'acabà d'imprimir el 18 de desembre de 1493.

La portada es un gravat precios en la llegenda *Lo Carcel d'amor*.

Esta es la seua dedicatoria: «Obra intitulada *Lo Carcer d'amor*, composta y hordenada per Diego de Sant Pedro, a petició y pregaries de don Diego Ferrandis, alcaide de los donzeles y altres Cavallers de la cort del Rey d'Espanya, nostre senyor. Traduit de lengua castellana en estil de valenciana prosa per Bernardí Vallmanya, Secretari del spectacle comte d'Oliva. E comença lo prolech.»

A esta mateixa pagina li seguix el prolech, i s'acaba l'obra en estes paraules: «...hon reste besant les mans de vostra merce.»

En el mateix foli, al final, va el colofó: «Fon acabat lo present llibre en la insigne Ciutat de Barcelona, per mestre Johan Rosenbach, a XVIII dies del mes de setembre. Any Mil CCCXCIII.»

L'incunable està ben conservat i es el primer llibre, il·lustrat en gravats, que es coneix impres en Espanya.

CORDIAL DEL ANIMA

L'obra *De quatuor novissimis seu Cordiale* molts l'han atribuïda a Sant Antoni de Florencia, i n'hi ha qui l'atribuïx a uns atres autors; pero hui ya se sap de qui es. L'edicio princip espanyola la va donar a coneixer el Rvt. P. Fra Benigne Fernández que la descobri i la presentà en la revista *La ciudad de Dios* l'any 1901. Est unic eixemplar es conserva en la Biblioteca de L'Escorial.

Es un llibre, traduït al castella, per Gonçal García de Santamaría, de l'original llatí *De quatuor novissimis seu Cordiale* de Dionysius Carthusiensis, editat en Saragossa per Pau Hurus, el 21 de juliol de 1491. Es un llibre de lletra gotica, capitals d'imprenta i gravats de fusta.

L'edicio de la traduccio valenciana d'este llibre *Cordial del anima* s'imprimi en Valencia i aparegue al public el dia 8 de juny de 1495. Esta impres en lletra de tortis, sens el nom del tipograf. No obstant aço, Serrano Morales, fonamentant-se en la semblança dels caracters d'impressio, atribuïx esta obra a Miquel Albert, u dels grans promotors de l'art tipografic en Valencia, encara que ell personalment no l'eixerci.

L'archidiaca de Vilaseca en la Seu de Tarragona, Mn. Ramon Foguet, posseïa un eixemplar d'este llibre de Vallmanya, segons afirma el P. Francesc Méndez, al qual el mateix Foguet li donà les dades de la descripcio que ell nos oferix en *Typographia Española*.

El llibre *Cordial del anima* comença d'esta manera: «Comença lo libre de les quatre ultimes y mes darreres coses que les creatures, apres del viure, esperen, ço es, la mort corporal y lo celestial, les penes infernals, lo juhi final y la celestial gloria del paradís. Al qual libre molts lo nomenen *Cordial del anima*. Es molt profitos y necessari a qualseuol crestia, majorment per als qui sermonen. Es molt fornit y ple de autoritats y de exemples de la scriptura sacra y de versos de poetes.»

Igual que tots els llibres de l'epoca, acaba en el colof, que es transcriu a continuacio: «Deo gratias. Font traduït la present obra intitulada *Cordial del anima*, de vulgar lengua castellana en stil de valenciana prosa, per Bernardi Vallmanya, secretari del spectable compte d'Oliva, e apres, emprentada en la clarissima ciutat de Valencia, en lo Any de la deifica incarnacio de nostre Senyor Deu Iesuchrist, MCCCCLXXXV, a VIII de juny.»

Tal com es deduïx de tot lo que ara i ades s'ha dit ya, el tema del llibre *Cordial del anima* es sobre els quatre novissims de l'home: la mort, el juï, l'infern i la gloria.

LA REVELACIO DEL BENAVENTURAT APOSTOL SANT PAU

Esta obra de Vallmanya es molt poc coneguda, i escassament es troba citada entre els bibliofils.

Es també traducció d'un text castellà, imprès en Sevilla per Meynart Ungut i Stanislau Palomo, el 28 d'abril de 1494. Per ara no es pot saber si esta obra es anònima, perquè l'únic exemplar que es coneix no té les primeres signatures i, per tant, li falta la portada i el començament de l'obra, a on podria constar el nom de l'autor.

Tal com be s'indica en el títol, en l'obra es descriuen els grans secrets i milacres que Deu nostre Senyor volgue revelar al seu apòstol Pau per al bé dels homes, per a que puguen evitar les penes que els esperen als qui fan el mal.

L'edició d'esta traducció de l'obra feta per Vallmanya s'acabà d'imprimir el dia 3 d'agost de 1495, sense el nom del tipògraf i sense foliar; la lletra es gòtica, de dos tamanys, en lletres capitals d'impremta.

La portada resa estrictament: *La revelació del benaventurat apòstol Sanct Pau.*

Al dors d'esta portada hi ha un gravat de fusta que representa a un àngel, ensenyant a sant Pau la ciutat celestial.

El llibre comença aixina: «Aci comença la revelació del Benaventurat Apòstol Sanct Pau, en la qual se reciten los grans secrets e miracles, que nostre senyor Deu volgue li fossen revelats; perquè scrivintlos, notificas a les gents, quen lo mon vivien, y que sabessen, los qui farien bones obres y santes, lo guardo que, servint a Deu, atenyen speren, y, los que fan lo contrari, les penes quels stan aparellades. Los quals secrets e maravelles son les que segueixen.»

L'última pàgina, que comença «a nostre Senyor Deu, que tant quant en lo mon yo stiga», acaba en el «Deo gratias»: «A honor, laor y gloria de la immensa Trinitat, fon traduïda aquesta sancta Revelació del Benaventurat Apòstol Sanct Pau de vulgar ydioma castellà en valenciana prosa; y ab gran diligència corregit y smenat per lo honorable e discret Bernardi Vallmanya. E apes, ab molta indústria empremtat, en la famosa ciutat de Valencia, a tres del mes de Agost. Any MCCCCLXXXV.»

Est inapreciable volum, segons ho diu Konrad Haebler, està en la Biblioteca Nacional de París.

III. DENOMINACIÓ DE LA LLENGUA

Es reconfortant per a tot bon valencià comprovar que un autor, poeta i prosista de la categoria de Bernardi Vallmanya, al bell cim del Sigle d'Or de la nostra literatura, nos haja llegat, com el millor regal, la conscienciosa afirmació seua: que escrivia en Llengua Valenciana.

Crec que aço era lo normal: que un valencià escrivira en Valenciana Llengua; no fer-ho aixina, quasi hauria segut una cosa «contra natura»,

i mes en un home de prestigi que vivia entre persones assidues a aquells cenaculs valencians.

Es diu que a l'ingeni li aprofita allo que de l'ingeni naix. I a l'ingeni de Vallmanya li calia fer seu allo que de l'ingeni, l'ingeni d'un poble, el valencià, naixia.

En les tres obres seues diu Bernardi Vallmanya que escrivia en Llengua Valenciana. Veja's, si no, en *Lo Carcel d'amor*: «Traduit de lengua castellana en estil de valenciana prosa.»

I igualment diu en el llibre *Cordial del anima*: «Font traduit la present obra intitulada *Cordial del anima* de vulgar lengua castellana en stil de valenciana prosa.»

Ho repetix tambe en *La revelacio del benaventurat Apostol Sant Pau*: «Fon traduïda aquesta sancta Revelacio del Benaventurat Apostol sanct Pau de vulgar ydioma castella en valenciana prosa.»

Tot aço pareix normal a qualsevol que ho jage sense prejuïns. Es mes, sincerament crec que no pot ser d'un atre modo, jujant les coses en honestitat critica i honradea professional. Pero no tots van per esta llinia de fidelitat i de sinceritat. Sense eixir-nos-en de l'ambit de les obres de Vallmanya, l'any 1906 es va fer una edicio fotografica, concretament en Vilanova i La Geltrú, de l'obra *Lo Carcel d'amor*, dedicada a Pau Font de Rubinat, president de la Societat catalana de Bibliofils. Al final del text, i despres de l'escut de l'impressor Oliva, es llig el següent colofó: «Aquesta nova edició de l'obra intitulada *Lo Carcel d'amor*, composta per Diego de S. Pedro, y traduïda de llengua castellana en catalana prosa per Bernardí de Vallmanya, es fidel reproducció del exemplar únich existent a la Biblioteca del Museu Britanich de Londres.»

Crec que, si a un bibliofil el caracteriza el seu entusiasme pels llibres insolits o de merit especial, tambe deura voler que eixos llibres siguen autenticos i no falsificats. No es comprén, per tant, que una societat de bibliofils, que dedica un llibre com a homenage al seu president, tinga la gosadia de canviar impunement la paraula «valenciana» de l'original per la «catalana» de la seua edicio.

Pero encara n'hi ha mes; en l'edicio manual d'esta mateixa obra, feta en 1907, el seu director, Ramon Miguel i Planas, en la propia portada, enquadrada per una molt adornada orla, destaca este titol: «*Lo Carcer d'amor*, novela del XV segle, composta per Diego de San Pedro, y traduïda al catala per Bernardi Vallmanya».

Aixina es fan les coses i aixina es va escrivint l'història, sense que els ambients intel·lectuals valencians alcen la seua veu de protesta, davant de tan inaudit atropellament al falsificar la llengua en que està escrit un llibre, perque Bernardi Vallmanya no digue mai, com a bon valencià, que escrivia en catala, sino en valencià, en eixa dolça llengua que

li oferia els millors materials per a donar a cada frase i a cada paraula, per estranya que en fora, el sentit exacte que tenia en el text original que traduïa, o per tal de revestir les seues propies idees en la perfeccio, finor i delicadea que no podria encontrar en cap atra llengua.

Obra intitulada lo Carcer d'amor.
Composta y hordenada per diego de sant Pe-
dro a peticio y pregarjes de don diego ferradis
alcayt de los donzeles y altres Cauallers dela
cort del Rey despanya nostre senyor: Traduit d
lengua castellana: en estil de valenciana prosa:
p Bernadi vallmanya Secretari del spectable
conté dolua **Escomença lo prolech.**

Molt virtuos Senyor.

Guicara que algun comport. per a cal-
lar me falte: nom fall coneixença p
a veure: quē seria millor estimarme
del que poria callar: o del que poria
hauer dit penedir me: y ab tot q̄ axi
you conega encara que mirant: dela veritat tin-
ga clara coneixença. segueixch la openio. y fent
lo contrari nunca lens reprehensio reste. E si erre
per ignorancia: ab vergonya pagant ho acaba-
le. Es veritat quen la present obra tat carrech
no reporte. puix en ella: mes p necessitat de obe-
hir: que ab voluntat descriure he volgut posar-
me. Perque fuy pregat p vostra merce degues
fer alguna obra del estil de vna oracio q̄ hauiā
trames ala Senyora dona marina manuel: la q̄l
li semblaua seria menys mal. que lo que yo ha-
uia ia escrit en altre tractat que de mi tenia. y p
que sos manaments: complidamēt tinguessen
effecte. **Belliberi fers: hauent p millor errar en**

TRANSCRIPCIÓ DEL COMENÇAMENT I DE LA DEDICATORIA
DE *LO CARCER D'AMOR* DE VALLMANYA

« ... Obra intitulada lo *Carcer d'amor*, composta y hordenada per Diego de Sant Pedro, a petició y pregaries de don Diego Ferrandis, alcayt de los donzeles, y altres cavallers de la cort del Rey d'Espanya, nostre senyor. Traduit de lengua castellana en estil de VALENCIANA PROSA per Bernardi Vallmanya, secretari del spectacle conte d'Oliva. Escomença lo prolech.

Molt virtuos Senyor.

Encara que algun comport per a callar me falte, no'm fall coneixença per a veure quen seria millor estimarme del que poria callar o del que poria haver dit penedirme, y ab tot que axi yo u conega encara que mirant de la veritat tinga clara coneixença, segueixch la opinio, y fent lo contrari, nunca sens reprehensio reste, e si erre per ignorancia, ab vergonya pagant ho acabale.

Es veritat quen la present obra tant carrech no reporte, puix en ella, mes per necessitat de obedir que ab voluntat d'escriure, he volgut posarme. Perque fuy pregat per vostra merce degues fer alguna obra del estil de una oracio que havia trames a la senyora dona Marina Manuel, la qual li semblava seria menys mal que lo que yo havia ia escrit en altre tractat que de mi tenia; y perque sos manaments complidament tinguessen effecte, delliberi ferla, havent per millor errar en ... »

a nostre senyor deu: que tant quāt en lo mō yo stiga
dels engans hi decepcions diaboliques me defense.
E a tu placia de tot conort cōfo: tarme: perq̄ la mia
flaqua humanitat no pereirca. E posant me l'angel
del senyor la ma sobre lo cap Benehimi dient me.
Aquell senyor que l'angelica jerarchia ha benehida:
ab los seus gloriosos sancts essent en cōpanyia tua
stiuament telforce. E daquiauant resta ab la pau
del senyor. E partint se de mi lo benauenturat angel
fon prestamēt despargut dela vista mia qui no sens
entrenyor de sa partida restaua.

Deo gracias.

A honoz laoz y gloria dela immensa
trinitat fon tradubida aquesta sancta reuelacio del
benauenturat apostol sanct Pau: de vulgar ydioma
castella en valenciana prosa: y ab gran diligēcia cor-
regit y sinenat: y lo honorable e discret Bernadi vall
manya. E apres ab molta industria empremtat en
la famosa ciutat de Valēcia a tres dìl mes de Agost
Any. MD. cccc. lxxxv.

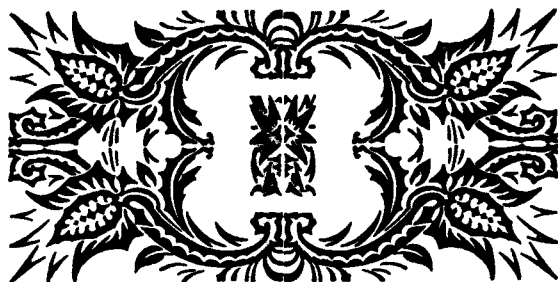
TRANSCRIPCIÓN DEL FINAL DE L'OBRA DE VALLMANYA
LA REVELACIÓ DEL BENAVENTURAT APOSTOL SANCT PAU

« ... a Nostre Senyor Deu que, tant quant en lo mon yo stiga, dels engans hi decepcions diaboliques me defense. E a tu placia de tot conort confortar me perque la mia flaua humanitat no pereisca. E posant me l'angel del Senyor la ma sobre lo cap, benehim dient me: Aquell, Senyor, que l'angelica jerarchia ha benehida, ab los seus gloriosos sancts essent en companyia tua continuament t'esforçe. E d'aqui avant resta ab la pau del Senyor.

E partint se de mi lo benaventurat angel, fon prestament desaparegut de la vista mia, qui no sens entrenyor de sa partida restava.

Deo gracias.

A honor, laor y gloria de la immensa Trinitat fon traduhida aquesta sancta revelacio del benaventurat apostol sanct Pau de vulgar ydioma castella en VALENCIANA PROSA: y ab gran diligencia corregit y smenat per lo honorable e discret Bernadi Vallmanya. E apres, ab molta industria, empremtat en la famosa ciutat de Valencia, a tres del mes de agost any M.CCCC.LXXXXV.»

Miquel Pérez

OS encontrem davant la figura de l'escriptor que mes voltes va proclamar que escrivia en Llengua Valenciana.

S'han fet celebres els seus prolegs, ses portades i els seus colofons. Pero, abans d'adinsar-nos en la seua obra fecunda, passem a l'estudi de les escasses dades biografiques que en tenim d'ell.

I. BREU BIOGRAFIA

Entre els poetes i prosistes que brillaren en l'alta Edat d'Or de la nostra lliteratura valenciana sobreix d'un modo especial el «magnifich En Miquel Pérez».

Ad est eminent escriptor, poeta insigne i savi llatiniste, ciutada de Valencia, se'l fa descendent del llinage dels Pérez, familia noble, oriunda d'Arago i que acompanyaren a D. Jaume en la conquesta de Valencia.

L'historiador Jeroni Zurita, en la seua famosa obra *Anales de la Corona de Aragón*, de la que el primer volum de l'edicio princip aparegue en 1562, cita a un Miquel Pérez, senyor de Maella, del Regne d'Arago.

Compulsant documents de l'epoca nos encontrem, per lo manco, en tres valencians en el nom de Miquel Pérez.

Dos d'ells eren notaris, u dels quals testà el 12 de febrer de 1496 i mori el 16 del mateix mes i any. El testament es conserva en els protocols del notari Pere Vilaspinosa. L'atre Miquel Pérez, indubtablement l'escriptor, era ciutada. Que ho fora el nostre Miquel Pérez, poeta i escriptor, apareix expressament en les seues mateixes obres. Aixina, en la *Imitacio de Jesuchrist e del menyspreu de aquest mon*, diu, abans de començar el primer capitul, que fon «explanat... per lo magnifich En Miquel Perez, ciutada».

La mateixa dada apareix en unes quantes edicions que es feren de la *Vida de la Santissima Verge Maria*, tant en els prolegs com en els

colofons: «Vida... ordenada per En Miquel Pereç, ciutada de la ciutat de Valencia.» «Compost per En Miquel Peres, ciutada de Valencia.»

Per tal de recompondre la seua biografia contem en notícies molt escasses:

D. Vicent Ximeno diu que no se sap res del dia de la seua mort. I com, el darrer informe que tenia d'ell era la seua col·laboració en el certamen marí de 1474, posa esta data com a final de la seua vida.

D. Just Fuster i Pastor, en la seua *Biblioteca Valenciana*, corrige la data de Ximeno i diu que l'any 1510 encara vivia, ja que eix any publicà la seua obra, la *Vida de Sant Vicent Ferrer*.

Martí Grajales nos ofereix estos nous detalls: «En 22 de diciembre de 1502 fue indicado por la parroquia de Santa Catalina para el cargo de Justicia Criminal, sin que el sorteo le favoreciera con el nombramiento. Con idéntico resultado fue propuesto en dicho día para el desempeño de la Obrería de Murs e Valls (Muros y Valladares) por la parroquia de San Andrés. Al formarse en 1513 el libro de Tacha real para el reparto de impuestos aparece Miguel Perez inscrito en la parroquia de la Santísima Cruz.»

Jordi Rubió i Balaguer assegura que «Miguel Pérez, ciudadano de Valencia, que aún vivía en 1515, fue hombre de letras».

Realment, en el *Manual dels Consells* de 1514, entre els jurats dels ciutadans, apareix en quint lloc Miquel Pérez: «Mn. Joan Saburgada, Mn. Miquel Joan Martorell, En Frances Dalmau, En Frances Conill, En Miquel Perez i En Guillem March.»

La designació d'este càrrec en la persona de Miquel Pérez nos indica el prestigi de que gojava el nostre biografiat entre els valencians del seu temps, els personatges més senyalats dels quals el distingiren en la seua amistat, tals com Bernat Fenollar i els altres poetes i escriptors contemporanis: Mossen Johan Roïç de Corella, Mossen Johan Escrivà, mestre racional del Regne; Misser Pere Dalpont, regent de la Cancilleria i del Consell del Rei; l'Abadesa del Convent de la Trinitat, Sor Isabel de Villena...

En aquells temps, en els que en Valencia es va donar una tal quantitat i qualitat de poetes i escriptors que la convertiren en l'Atenes del «Mediterraneu», no mai més ben dit, en tota raió, «Mare nostrum», van proliferar els cenacles literaris, les escoles, les acadèmies i els certàmens. D'entre eixa pleyade de lletats, especialment en temes religiosos, cal destacar en justícia a Miquel Pérez.

La seua producció en prosa fon abundant i selecta, i sobreixi entre els seus contemporanis per la preciositat del seu estil.

Tambe destacà en poesia i fon un home distinguit i adornat de bones lletres, les quals li van mereixer alcançar la fama que tan ben guanyada tenia.

Es de notar que D. Vicent Ximeno i tots els qui es van abeurar en la seua font cometen uns quants errors, per cert prou abultats, en ses respectives biografies de Miquel Pérez. Si no, veja's lo que diu d'ell Ximeno: «...fue muy estimado, por su ingenio, arte, elocuencia y erudicion, de nuestro Calixto III cuando era obispo de Valencia». Si es comparen dades, facilment es vorà que tal relacio entre Miquel Pérez i N'Alfons de Borja, futur Calixt III, no es pogue donar, perque est ultim fon bisbe de Valencia entre els anys 1429 i 1458; Miquel Pérez era encara molt jove quan va concursar al certamen maria de 1474, i fon l'any 1514 quan va ser elegit jurat de la ciutat de Valencia. Es de supondre que tindria una edat no molt avançada a fi de poder dur a terme en dignitat este carrec.

Tambe afig Ximeno que: «...dedicó la primera impresion (la del *Verger de la Verge Maria*) a Don Bernardo Despuig, maestre de la Religion de Montesa»; i continúa dient que es va donar a l'estampa «en Valencia, 1451 y 1463, en folio».

Tal com es pot comprovar facilment, tot aço es inexacte, puix que el primer llibre impres en Valencia es de 1474, i Bernat Despuig no fon Maestre de Montesa fins al capitul conventual de 1606, any en que va ser elegit numero XII de carrec tan alt.

II. BIBLIOGRAFIA

1. OBRA POETICA

En tenim coneixença de les següents obres:

RESPOSTA DE MIQUELOT PEREÇ, EN LAHOR DE LA VERGE MARIA TIRANT A LA JOIA

Es la poesia presentada al concurs de 1474, composta de cinc estrofes de deu versos decasilaps cada una, en endreça de cinc, que comença d'este modo:

Del mes alt cel / haveu ubert la porta,
Deu, vostre Fill, / criat en vostre ventre.

DEMANA FETA PER MIQUEL PEREZ A JUAN VERDANCHA

Consta de tres decimes de versos decasilaps, el primer dels quals diu:

D'amor los combats / encalcn ma vida...

PSALTERI O ROSER DE LA INTEMERADA V. MARIA

Al final de l'edicio del *Verger de la Sacratissima Verge Maria*, apareix este *Psalteri o Roser*, que conté els quinze Misteris del Rosari en versos

heptasilaps reunits en estrofes de nou versos en dos quintets com a tornada i endreça.

Esta es la tornada:

Y puix sabeu quant me plau
quern digau Rosa florida,
lo Psalteri em presentan,
y dientlo contemplan
quinze actes de ma vida.

2. OBRA TRADUIDA

GERSON, DEL MENYSPREU DEL MON

Per mes que les traduccions i la produccio d'obres hagiografiques de caracter didactic-moral i d'ascetica i mistica no tenen, en la seua major part, cap valor especificament lliterari, en el cas de Miquel Pérez això ya no es pot dir. Ses obres, per son remarcad caracter personalissim, han conseguit verdadera qualitat d'obres lliteraries, molt mes que algunes obres originals d'atres autors.

Eix es el cas de la famosissima versio valenciana del llibre *La Imitacio de Jesuchrist* de Tomas de Kempis, erroneament atribuïda, en aquells temps, al canceller de Paris, Joan Gerson, i que es titulava *Del menyspreu de aquest mon*.

Esta obra, dedicada a Sor Isabel de Villena, Abadesa del Monasteri de la Trinitat de Valencia i autora del llibre *Vita Christi*, te per a nosatres una importancia capital per dos motius:

a) Per ser la traduccio mes antiga que es donà a l'imprenta d'esta obra, el text original llatí de la qual se supon que es va publicar cap a l'any 1470 en Augsburg. L'any 1488 es van imprimir les versions francesa i italiana, i l'any 1493, la castellana.

b) I per la decidida obstinacio que mostrà l'autor en fer la versio valenciana d'este llibre i per haver alcançat fer una obra que constituïx, per la seua refinada elegancia, una autentica i inigualable joia de la nostra lliteratura valenciana.

Els nostres bibliografs que en tant de deler, van treballar i nos han deixat tan bons repertoris que superen a tots els de la Peninsula Iberica, a sovint no dispongueren del material suficient per a presentar treballs exhaustius. Est es el cas del que ara nos ocupem, ya que tots ells van creure que l'edicio primera de l'obra de Miquel Pérez sobre *La Imitacio de Crist* era la publicada en Valencia l'any 1491. Pero es ben cert que el bibliofil alemany Konrad Haebler descobri que la primera edicio de *La Imitacio de Crist* de Miquel Pérez fon impresa en Barcelona l'any 1482, segons un incunable que es conserva en la Biblioteca Nacional de Paris.

Este precios llibre es d'una impressio impecable. La portada del llibre diu: *De la Imitacio de Jesuchrist e del menyspreu del mon.*

A la volta de la portada es troba la dedicatoria: «A la il.lustre dona Ysabel de Billena, abadessa del monestir de la Sancta Trinitat de Valencia. Escriu Miquel Perez.»

El text comença en la primera cara del full que seguix, el qual text apareix emmarcat per una esplendida orla en tinta roja.

I el text acaba en este colofó: «Deo gratias. Stampat en Barcelona. Any mil CCCCLXXXII per Pere Posa.»

A mes d'esta edicio, que podem considerar com a princip, n'hi ha la famosa editada en Valencia, a la que han fet referencia tots els escriptors, abans de la troballa de K. Haebler.

Es un incunable, editat en Valencia el 16 de febrer de 1491.

El títol de la portada es: *Gerson. Del menyspreu del mon.*

En el full que seguix a la portada es troba la dedicatoria, que diu: «Jesus. Escriu Miquel Perez a la molt illustre dona Ysabel de Billena, abadessa del monestir de la Sancta Trinitat.»

Seguixen els quatre llibres. El primer es de 25 capituls; el segon, de 12; el tercer, de 64, i el quart, de 18.

El llibre acaba en esta nota i colofó:

«Acaba lo quart e derrer libre del sagrament del altar. Deo gracias. Fon acabada de imprimir la present obra en la ciutat de Valencia, lo primer dia de quaresma, comptat XVI del mes de febrer, del any de la nativitat de nostre Senyor Jesu Christ, MCCCC noranta hu.»

D'est incunable nos parlen D. Vicent Ximeno, D. Josep Rodríguez, D Just Fuster i Pastor i tants d'atres.

Vullc destacar les paraules de D. Nicolau Antonio, que diu en la seua *Bibliotheca Hispana Vetus*:

«Vertit praeterca e latino in patrium sermonen Thomae ut vulgo creditur Kempis librum de imitatione Christi sub Joannis Gersonis nomine, hoc titulo "Explanatio de lati en valenciana lingua del libre de mestre Joan Gerson, canceller de Paris de la Imitacio de Jesu Christ e del menyspreu de aquest mon miserable".»

La tercera edicio de *La Imitacio de Christ* de Miquel Pérez es va fer en Barcelona en ells tallers de Carles Amoros l'any 1518.

A diferencia dels anteriors, est incunable du intercalades moltes vinyetes que ilustren alguns passages de la Vida de Jesus i que ya havien segut utilidades per l'impressor en unes atres obres.

La portada es molt bonica. A la volta, que conté la dedicatoria, seguix el text, la taula i el colofó, que diu:

«Fonch estampat e acabat la present obra: en la molt insigne ciutat de Barcelona per Karles Amoros, estamper, Any Mil DXVIII.»

Cal fer resaltar, com ya ho fa Ribelles, la distinta ortografia que es nota entre algunes paraules de l'edicio de Valencia i esta de Barcelona. Veja's, si no:

<u>Edicio de Valencia</u>	<u>Edicio de Barcelona</u>
ençopegassen	en cepegassen
enrequint	en riquint
amprant	emprant
Agosti	Agusti
he yo traduit	e yo traduyt
Gerson	Gersson
Deliberat	Desliberat
Riquees	Riqueses
de dia	de die
enguent	unguent
inflatadura	inflamadura
la nima	la anima
satisfaccio	satisfacio
splanacio	splanicio
mereixca	meresca
acamina	camina
tenebres	tenebras
sperit	spirit
perfetament	perfectament
l'ome	l'om
accepte	accepte
entristit	intristit

i un atre llarc etcetera.

Com a resum podriem ben be dir, en D. Manuel de Montoliu, que: «si algún libro merece el titulo de preciosidad literaria es esta traduccion bajo todos los aspectos».

Esta obra, ya en el seu temps, va cridar l'atencio dels seus coetaneus; per a demostrar-ho trascrivim uns versos que nos donaran idea de l'impacte que va fer el llibre de Miquel Pérez.

De lo reverent Mestre Pere Calaforra, mestre en sacra theologia, del sagrat Orde de sant Agusti:

A vos, Miquel Pereç, / subtil stilista,
poeta per sabis / prohoms enalçat;
a vos qui sou docte / scient llatinista:
mostrau que sou digne / d'aqueix bell dictat...

De Mossen Bernat Fenollar:

Ahir passi lo jorn a l'alqueria
de nostre bon amich, Roiç Corella;
al cel s'atalayava qualche strella,
quan jo encare, amich meu, hi rellegia
els paragrafs sonors de vostra bella
traduccio. ¡Quina musica sentia
a dintre del meu cor y a cau d'orella:
pensaments y lenguatge en harmonia!
En Roiç, recolsat demunt son glavi,
y ajaçat als meus peus lo mans lebrer,
fort aroma de flor de taronger
per lo spay... y sentia en lo meu llavi
legint en alta veu, dolç, hidromel.
Eram a Valencia?... Eram al quart cel?

De Joan Roiç de Corella:

Conteu les carbonclines alimaries
que scintilen al cel, en l'ampla nit,
e us dire les belleses literaries
d'aqueix libre que vos heu traduit.

Conteu me les belleses sumptuaries
de les grans cathedrals qu'han reflorit
per art gothica e divina! ... Jo ab lo dit
mostrare les del libre...

De Sor Isabel de Villena, a qui dedicà l'obra:

Dins quina cel.la en solitud sonora,
amich meu fortunat, hebeu trobada
la gracia d'eixa musica callada
qu'a cau d'orella y a mon cor tremora?

En llegint vostre libre ¡com m'acora
la pena de saber me infortunada!;
encara que d'un libre soch autora,
vostra gracia gentil m'era ignorada.

¿On l'heu feta, amich meu, la vostra bella
traduccio quem delecta y maravella,
dins la meua claustrada solitud?

¡Gran merces, traductor, per les belleses
que vostres planes heu deixat impreses
pel conçol qu'a mon anima haveu dut!

3. OBRES HAGIOGRAFÍQUES

VIDA DE LA VERGE MARIA

Este llibre arribà a tindre mes popularitat inclús que el de *La Imitació de Crist*. Segons el testimoni del Dr. Teodor Tomás, «ab els títuls de *Vida de la Sacratíssima Verge Maria* o *Verger de la Sacratíssima Verge Maria*, comença a correr ab tanta estimació per la claretat de son estil, elegància de la prosa, doctrina de la Escripura Sancta i afectes de devoció a la Reyna de la Gloria que merexque estamparse... repetidas voltes en la mateixa valenciana lengua ... ».

De les diverses edicions d'esta obra nos parlen tant els bibliografs d'ahir com els de hui.

L'edició considerada com a princip, de la que es guarda un eixemplar (l'únic que es coneix) en la Biblioteca de l'Universitat Lliteraria Valentina, es va fer en València per Nicolau Spindeler el 25 de juliol de 1494.

Com este eixemplar únic no te portada, no sabem exactament ni el seu títul ni si portava algun que atre gravat.

En l'anvers del full que seguix a la portada està la dedicatòria, que diu:

«Scriu Miquel Perez a la Senyora na Monpalaua d'Escriva, muller de mossen Johan Escriva, mestre racional del Regne de València.» L'obra acaba en el colofò, que diu:

«Deo gracias. A lahor y gloria de nostre Senyor Deu y de la sua Mare Sacratíssima es esta acabada la present obra de empremtar en la insigne ciutat de València, per Nicolau Spindaler, Alamany, a XXV del mes de ioliol, any Mil CCCCLXXXIII.»

Esta obra, escrita en prosa per Miquel Pérez, versa sobre la vida de la Santíssima Verge Maria, començant per la seua Immaculada Concepció i acabant per la seua mort i Assunció al cel en cos i anima, i n'aduix gran profusió de texts bíblics, patristics i d'atres raons. Al final hi ha uns versos per tal de fomentar la devoció dels fidels al Santíssim Rosari per la contemplació de cada u dels quinze misteris.

La segona edició d'esta obra mariana s'estampà en Barcelona pels mestres Gelart Preus, Joan Luschner i Wendrell Rosenhajer, el dia 5 de maig de 1495.

D'ella nos parla precisament D. Nicolau Antonio quan diu:

«Legimus per eos dies produise ex urbe Barcinone vernacula gentis linua Michaelis Perez valentini Deipare Marie Virginis utam anno scilicet MCDXCV.»

Despres ve l'edició castellana *Vita B. Mariae*, citada pel *Abecedarium Bibliothecae Colombinae* en el títul de *Verger de la Verge Maria*.

Tambe la cita Gregori Mayans en carta a Meerman sobre els orígens de l'impremta. Està dedicada a Bernat Despuig:

«Al reverendíssim frare Bernat Puig mestre dels templaris e del sagrat e militar orde de la sacratíssima Verge Maria de Muntesa e de sen Jordi: endreça Miquel Perez la present obra.»

Per estar molt deteriorat l'eixemplar, només es pot llegir del colofon següent:

«A lahor i gloria de nostre [senyor Deu Jesu Christ] de la sacratíssima Verge Maria mare [sua f] enix lo present libre apellat Verger [de la Verge Maria com] post per en Miquel Pereç ciut[ada de Val]lencia. Estampat p. Diego de [Gumiel castella a ... dies del] mes de juliol Anyo MD ... »

Com sabem que Diego de Gumiel, impressor, va treballar en València, de 1513 a 1515, cal situar l'edició dins d'estos anys.

Ne segueix una altra de la *Vida de la Sacratíssima Verge* impresa en Toledo, en els tallers de Miquel de Eguia, el dia 29 de novembre de 1526. Fuster i Pastor en cita una altra del *Verger de la Verge Maria*, impresa en Barcelona, en lletra gòtica i en foli.

Esta mateixa obra, traduïda al castellà en el títol *De la vida y excelencias de nuestra Señora y de sus milagros*, es va imprimir en Sevilla, en el taller de Joan Combenger l'any 1531. D'ella diu D. Nicolau Antonio:

«Cuius castellanam versionem Hispali editam MCXXXI in folio a Joanne Cromberger cum hoc titulo vidimus "Vida y excelencias de nuestra Señora y de sus milagros".»

Una edició molt curiosa d'esta obra es la que va fer en vers el bachiller Joan de Molina, la qual s'imprimí en Sevilla en el títol de *Verger de Nuestra Señora* i està dedicada a la priora del Convent de santa Caterina de Granada. S'acabà d'imprimir en els tallers de Domenec de Robertis el 24 d'abril de 1542. En el catalec de Josep Rodríguez se cita una altra edició de la *Vida y excelencias i milagros de la Sacratíssima Virgen Maria*, novament corregida i millorada per Miquel Pérez, feta en Toledo, en el taller d'Ayala, l'any 1549.

En Barcelona i en l'obrador de la viuda de Carles Amorós, l'any 1551, a 9 de novembre, eixia a la llum una altra edició de l'obra de Miquel Pérez en este títol: *Vida de la Sacratíssima Verge Maria nostra Senyora, historiada e corregida per lo reverent mestre Ferrer*. D'esta edició diu D. Just Fuster i Pastor:

«Sigue la dedicatoria o aprobación que una y otro es en castellano: 'Al muy reverendo y muy católico señor, el Sr. Hernando de Loazes, Doctor excelentísimo, inquisidor de la herética pravedad.' Se firma: el Dr. Sarmiento. Esta dedicatoria es justamente una aprobación mandada

escribir por dicho Sr. Loazes. La dedicatoria de Pérez es la misma que puso en las anteriores ediciones. Acaba: 'A laor y gloria de nostre senyor deu jesucrist, etc. fonch estampada la present obra en la molt noble i leal ciutat de Barcelona en casa la viuda de Carles Amorós en lany MDLI a IX del mes de novembre. Tomo en 4º, letra de tortis.'»

Botem ara al segle XVIII. Torna a apareixer una atra edicio valenciana de la *Vida de la Sacratissima Verge Maria* en el titul de:

Verger de la sacratissima Verge Maria, en les heroiques virtuts, glorioses obres, y miraculosos actes de la seua portentosa vida escrita, y recopilada per lo honorable Miquel Perez, ciutada de la Noble, Leal y Coronada Ciutat de Valencia. En Barcelona, en els tallers de Pau Compins, l'any 1732.

Esta edicio ix en notes d'un capellà de l'Iglesia de Santa Maria la Major de Valencia, el qual resulta ser el canonge de la Seu Valentina, Mn. Teodor Tomás.

En la pagina, que seguix a la portada, hi ha unes interessants «Memories de l'autor de la present obra, en algunes notes per a inteligencia de la historia que tracta i de la valenciana lengua en que esta escrita».

Al final d'estes memories hi ha unes «notes per a inteligencia de la ortografia usada en la lengua lemosina».

En el recte del primer full numerat comença la Vida de la Verge; en la pagina 347 es troba la Taula; i acaba en la pagina 351 en el següent colofó:

«A lahor y gloria de N. S. Deu Jesu Christi y de la sua Mare Sacratissima, es estada acabada de emprentar la present obra en la principalissima Ciutat de Barcelona, per mestre Geralt Preus. Joan Luschner i Wendell Rosenhajer, Alemany, a 5 del mes de Maig, Any 1495.»

Com un apendix, s'inserix el *Psalteri o Roser de l'intemerada V. Maria per a contemplar los quinze Misteris de la seua sagrada Vida i mereixer la sua proteccio*; despres hi ha també una oracio.

Per les numeroses edicions podem deduir el grau de popularitat que va obtindre la *Vida de la Verge Maria* de Miquel Pérez i que la situen entre les obres de mes gran exit editorial de la nostra lliteratura valenciana.

VIDA DE SANTA CATERINA DE SENA

L'hagiografia en la edat mijana constituix un capítol especial, digne d'estudi, no únicament com a exponent de la sensibilitat religiosa dels homens d'aquella epoca, sino també perquè algunes d'estes Vides de Sants son verdaderes peces lliteraries dignes de tota consideracio.

Miquel Pérez es destaca en est estil hagiografic; i en son una bona prova, si mes no, les Vides que tradui i escrigue de Santa Caterina de Sena i de Sant Vicent Ferrer.

La Vida de Santa Caterina de Sena es una traducció de la que va escriure Sant Antoni de Florencia; ell mateix confessà d'a on s'inspirà per a la redacció de la seua obra, que no es sino un breu resum de la *Legenda Major* del Beat Ramon de Capua, que va ser el confessor i el primer i principal biògraf de la Santa: «Scripsit autem Legendam eius, seu historiam, frater Raymundus de Capua, Generalis Ordinis Praedicatorum, et Magister in Sacra Theologia, qui multa ex aliis vidit, alia a fide dignis audivit. Et quia multum veneranda, et in parte imitanda sunt, ideo visum est mihi abbreviando Legendam eius, quae prolixa est, aliqua hic inserere.»

Es una obra editada en Valencia per Cristofol Cofman i finalisada l'onze de maig de 1499. El títol de la portada es: *La vida de sancta Catherina de Sena*.

A la volta de la portada hi ha un molt bonic gravat, envoltat per una orla, que representa a santa Caterina de Sena, de peu, vestida de monja dominicana, en un ample manteu, el rosari penjat al coll, sostenint en la ma esquerra un llibre sobre el qual es veu un cor i amostrant en la ma dreta un crucifix entre dos assusenens. Davant d'ella hi ha una monja agenollada sostenint el bacul i darrere, set monges mes, també de genolls, en actitud orant.

En el recte del full que segueix a la portada està la dedicatòria a les Monges de santa Caterina de Valencia: «Jesus. Scriu Miquel Pereç a les senyores monjes del monestir de sancta Catherina de Sena.»

En el full següent comença la Vida de la Santa, que acaba en el colofó que diu:

«A honor, lahor y gloria de la inmensa e Sanctissima Trinitat i per manifestar de la excelent Verge Sancta Catherina de Sena la seraffica devotissima y deificada vida: fon per un seu indigne devot, en lletres de imprenta, en la inclita ciutat de Valencia, feta effigiar la present obra per lo expert mestre Cristofol Cofman, alamany. En lo any de la jocundissima nativitat del Redemptor y Salvador Nostre Senyor Deu Jesucrist, a XI del mes de maig de Mil CCCCLXXXVIII.»

A la volta de la pagina del colofó hi ha un gravat que representa a la Mare de Deu, en el Chiquet en la falda, que te a la dreta a santa Dorotea i a santa Caterina martir, i a l'esquerra, a santa Eulalia i a santa Caterina de Sena.

Els dos ultims fulls contenen les huit *Cobles en lahor de la gloriosa Sancta Caterina de Sena fetes per lo manifich mossen Narcis Vinyoles*.

En la Biblioteca Lliteraria de l'Universitat Valentina hi ha un exemplar d'esta obra en molt bon estat de conservació, enquadernat en pell

en decoració de moqueta i d'or del segle XIX; te decorades també les cares interiors de les cobertes i inclús les guardes.

VIDA DE SANT VICENT FERRER

Esta es una obra de les obres hagiogràfiques de Miquel Pérez. Mes que una biografia de sant Vicent Ferrer es, com molt bé ho diu Rubió i Balaguer, un elogi de les virtuts del sant i un recòrd d'allo que la tradició havia arrellegat de les seues devocions, profecies i milacres, igual com dels eixemples de la seua mort santa. Fiant-nos de lo que diu el mateix Miquel Pérez, direm que esta obra es una traducció de texts llatins:

«Prengui la ploma traduint del lati en valenciana lengua los maravillosos actes que d'aquest glorios sant alguns famosos doctors reciten.»

Pero d'eixemplars d'esta obra llatina no n'hi ha cap, que se sapia.

L'unic eixemplar que es coneix d'esta obra de Miquel Pérez es conserva en la Biblioteca de l'Universitat Lliteraria de Valencia.

Es un volum editat en la Ciutat del Turia per Joan Jofre, el dia 23 de març de 1510 i consta de 26 fulls sense numerar.

En la primera pagina apareix el flamant titol *La Vida de sant Vicent Ferrer*, i en el revers, un gravat del sant.

En el segon full va la dedicatòria:

«Escriu Miquel Pereç, a la senyora na Cirera d'Alpont, muller del magnífich miçer Pere d'Alpont, Regent la cancelleria y del consell del Rey, nostre senyor.»

En la tercera «comença la Vida del glorios sant Vicent Ferrer», i en el revers de l'ultim full apareix el colofò, que diu:

«Deo gratias. A lahor y gloria de Nostre Senyor Deu Jesuchrist y de la gloriosa Verge Maria, mare sua y Senyora nostra, feneix la vida del glorios confessor lo benaventurat Sent Vicent Ferrer, stampada en la noble ciutat de Valencia per Joan Jofre, de Brianzo, l'any de nostre Redemptor MD y deu. A XXIII de març.»

Esta obra no conté capítuls, pero si te uns apartats que dividixen la materia.

Ademes de l'edició valenciana de 1510, n'hi ha una altra en castella de 1589, el titol de la qual es: *La Vida de sant Vicent Ferrer, con muchos milagros que obró, así en su bienaventurada vida como despues de su gloriosa muerte.*

Esta edició, impresa en les degudes llicencies, es va dur a terme en els tallers de Joan Navarro, de Valencia.

Passem ara ya a estudiar son estil lliterari.

III. ESTIL DE L'AUTOR

A Miquel Pérez cal situar-lo en ple Renaiximent, quan València, convertida en l'Atenes del Mediterraneu relluia per la qualitat i la quantitat de sos poetes i prosistes que animaven els seus famosos cenaculs i ses escoles lliteraries, tal com nos consta documentalment.

En l'abundosa i variada produccio d'aquells dies, junt al moviment neo-pagà del Renaiximent, es quan apareix una corrent religiosa de tals proporcions, que arriba a formar l'autentica escola mistica en la que sobreixen, junt a Sor Isabel de Villena, escriptors de la talla del nostre Miquel Pérez.

La refinada elegancia de la Llengua en que ell escriu constituia un real monument de la nostra lliteratura valenciana.

L'estil lliterari de Miquel Pérez es caracteriza per la seua riquesa, varietat i elegancia, per eixa elegant cadencia dels seus periodos.

La Llengua classica Valenciana aplega en Miquel Pérez a un preciosisme que la fa incomparable i arriba, en este moment historic, a escalar la seua cima, encara que comença poc despres, tal com passa en totes les llengües, el descens d'una edat gloriosa cap a la seua decadencia.

Miquel Pérez, per tal de conservar en son estil tota la grandiositat i sonora elegancia que ell desijava imprimir als seus escrits, introduia en la seua prosa eixos famosos endecasilaps, sobre tot al final del paragraf, com ho fa en el seu llibre de *La Imitacio de Crist* a fi de donar millor cadencia i pompositat al fragment.

Unes atres voltes, en la seua prosa, quasi sense voler-ho, li ixen verdaders versos que inclus poden medir-se i formar una composicio poetica. Son els primers indicis o sintomes de la decadencia que es donen en la nostra Llengua i lliteratura valencianes, pero l'obra de Miquel Pérez els revestix en tot el seu encant i enchis i tambe en el fulgor dels nostres crepusculs valentins.

Esta adjectivacio de que molts acusen a Miquel Pérez pot ser que constituïxca una verdadera virtut en ell, ya que no l'utilisa per a aclarir les idees dels seus escrits sino per a donar una cadencia noble que convertixca l'estil d'un llati auster en un valencià retoric, refinadament elegant, pletoric de vida en un marcham molt personal.

Quede, per tant, ben clar, per a gloria de Miquel Pérez, el seu noble afany de convertir la lliteratura, l'ascetica, la mistica, la moral i la hagiografica en un verdader estil lliterari, d'extremosa bellea, per tal de servir el bon vi en els cuiros millors.

IV. DENOMINACIO DE LA LLENGUA

Acabem d'estudiar la figura d'un home, d'u d'aquells homens que mes clarament i en major insistencia ha anat repetint, a través de les seues obres, que escrivia en Llengua Valenciana.

Aixina, en *La Imitacio de Crist*, que ell titula *Gerson. Del menyspreu de aquest mon*, al dedicar-li-la a Sor Isabel de Villena, diu:

«Per prechs del reverent mestre Pere Calaforra, mestre en Sacra Theologia, del sagrat orde de Sant Agosti, he yo traduït de llatí en valenciana prosa lo libre de mestre Johan Gerson, canceller de Paris, intitulat lo menyspreu del mon.»

I, abans de comentar el primer capítol, es reafirma dient:

«Del menyspreu de aquest mon miserable, splanat de llatí en valenciana llengua per lo magnífich en Miquel Perez, ciutadà.»

En la seua *Vida de la Sacratissima Verge Maria*, dins de la dedicatòria a «Na Monpalaua d'Escriva, muller de mossen Johan Escriva, mestre racional del Regne de València», diu que, aixina com les Vides d'innombrables santes estan escrites en vulgar prosa, també la «Vida de aquesta alta reina de paradís, que es santa sobre totes les santes, no deu ésser en la nostra valenciana llengua callada.»

En la seua *Vida de Santa Caterina de Sena*, dins també de la dedicatòria a les monges del Monasteri de Santa Caterina de Sena de València, afirma que:

«Me heu fet pregar al venerable mossen Fenollar que yo volgues la gloriosa vida de tan insigne santa traduir de llatí en valenciana prosa.»

Finalment, en la *Vida de Sant Vicent Ferrer*, al dedicar-li-la a «Na Cirera d'Alpont, muller del magnífich miçer Pere d'Alpont, Regent de la Cancelleria y del Consell del Rey nostre senyor», en dos ocasions fa constar que l'escriu en Llengua Valenciana. Diu d'este modo:

«Que, pocs dies ans que partis per a la real cort, me prega que yo volgues pendre treball de traduir, de llatí en valenciana llengua, de aquest glorios Sant la historia.»

I poc després, en la mateixa dedicatòria, torna a insistir dient:

«Prengui la ploma traduint de llatí en valenciana llengua los maravillosos actes que d'aquest glorios Sant alguns famosos doctors reciten.»

Queda, per tant, molt clar que Miquel Pérez, sabi llatí, inspirat poeta i subtil estilista, escrivia ses obres en Llengua Valenciana.

Les interpretacions que es vullguen donar a estes paraules: «Llengua Valenciana» o «valenciana prosa» en un moment tant polemic com el que nos ha tocat viure, no deuen importar-nos massa. Lo que nos

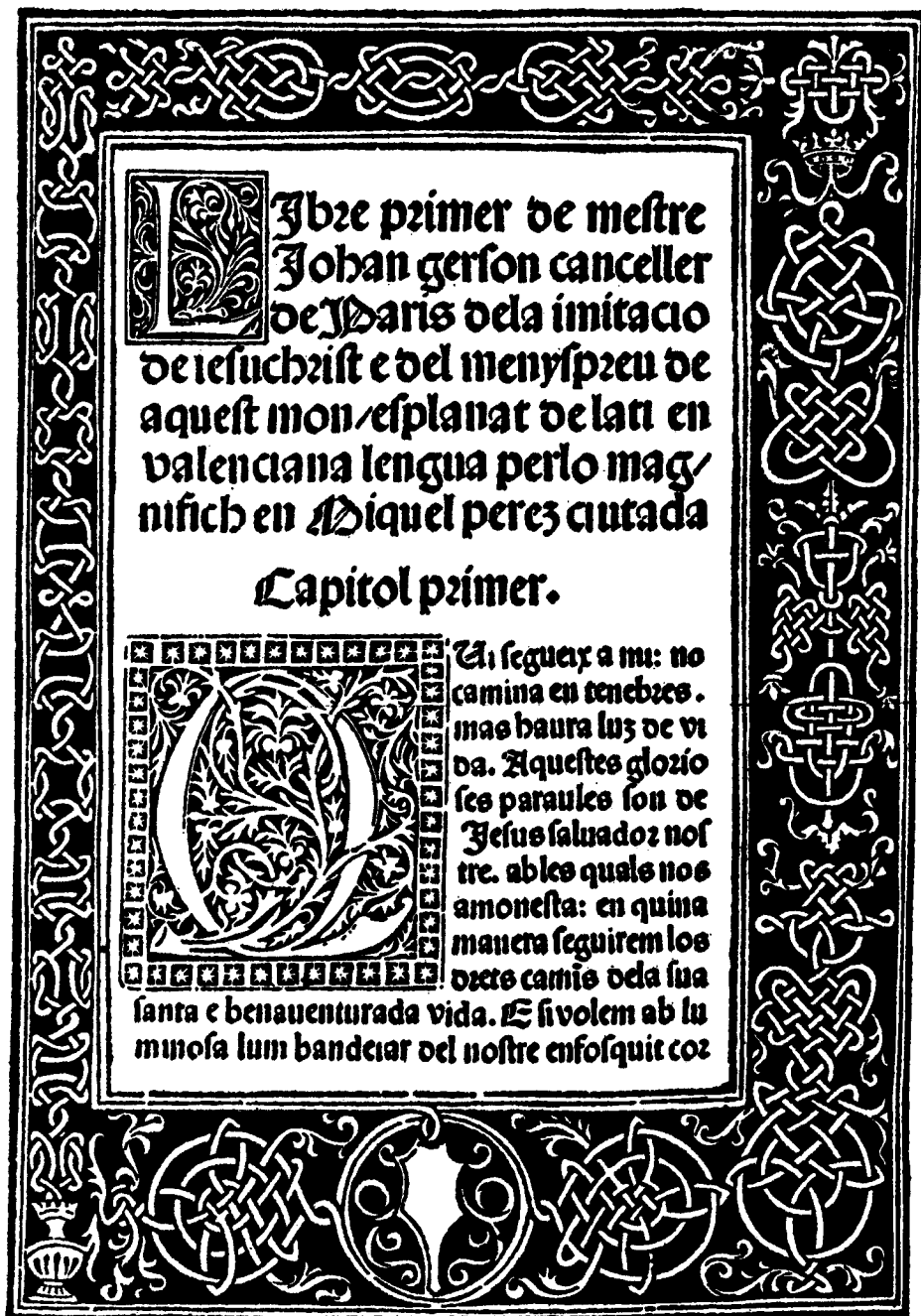
interessa fer resaltar, en un pla netament científic, es el fet històric que Miquel Pérez, bon coneixedor del llatí i de les altres llengües romànç, afirmà d'un modo inequívoc i en repetides ocasions, que escriu en Llengua Valenciana. Est es el fet claríssim i incontrovertible.

L'interpretació que es vol donar a unes paraules, escrites en el segle XV, per uns homes del segle XX nos convenceria si no els verem carregats de prejuïns i no saberem d'unas intencions que, dia a dia i poc a poc, van quedant al descobert davant de l'opinió pública valenciana.

Cal que afegim encara que els bibliògrafs, quan parlen de Miquel Pérez, sempre diuen que escrivia en Llengua Valenciana. En l'edició, preparada per D. Teodor Tomás l'any 1732, sembla resumir-se el pensament de totes les edicions, ja que, al referir-se a la *Vida de la Verge Maria, Mare de Deu*, diu: «que mereixqué estampar-se vèries voltes en la mateixa Llengua Valenciana ... »

Per a acabar, digam que els valencians devem estar ben agrats, molt satisfets i pagadíssims d'estos monuments literaris que nos van llegar els nostres majors, monuments tots ells escrits en «una de Deu tan afavorida llengua» com es la Llengua Valenciana.

Libre primer de mestre
Johan gerson canceller
de Paris dela imitacio
de iesuchrist e del menyspreu de
aquest mon/esplanat de lati en
valenciana lengua perlo mag-
nifich en *D*iquel perez ciutada

Capitol primer.

Ui seguex a mi: no
camina en tenebres.
mas haura luz de vi-
da. Aquestes glozio-
ses paraules son de
Jesus salvador nos-
tre. ables quals nos
amonesta: en quina
manera seguirem los
drets camis dela sua
santa e benaventurada vida. *E* si volem ab lu-
minosa lum bandejar del nostre enfosquit coz

TRANSCRIPCIÓN DE LA PRIMERA PLANA DE
LA IMITACIÓN DE JESUCRISTO

«Libre primer de mestre Johan Gerson, canceller de Paris, de la Imitacio de Iesuchrist e del menyspreu de aquest mon, esplanat de lati en VALENCIANA LENGUA per lo magnifich en Miquel Perez, ciutada.

Capitol primer

Qui segueix a mi no camina en tenebres, mas haura lum de vida. Aquestes glorioses paraules son de Jesus, salvador nostre, ab les quals nos amonesta en quina manera seguirem los drets camins de la sua santa e benaventurada vida. E si volem ab luminosa lum bandejar del nostre enfosquit cor...»

Jesus

Scru miquel perez ala molt illustre dona vsabel de billena abadesa del monestir dela sancta trinitat.

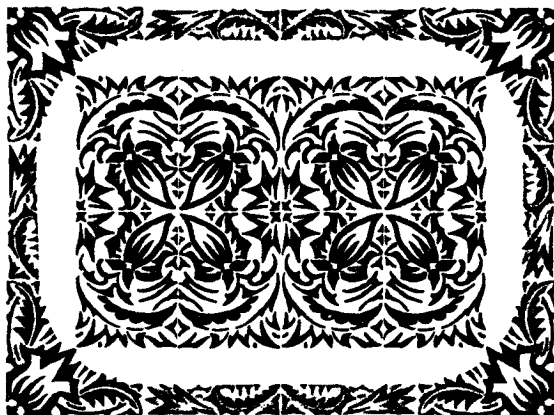
Dit illustre e virtuosa seÿora perque de aquesta trista enuijosa e delectable vida sō breus los miserables dies: e perque en la peregrinacio de aquest mō miserable no ençopegasseu en los grās laços quel enuenich d' natura humana tors jorns nos para: vos sou aturada en lo repos d' religio tan benaueturada oblidar los bens los amichs e parents de real linatge. E recordant vos d' humilitat verdadera haueu calcigat les supbes vanitats e pompes enrequint e abillant d'ls bens e joyells spiruats lanima vostra. E axi vostres virtuosos desigs amprant totes les ales de vostra voluntat vos feren volar en aqueix alt loch d' cōreplatiua vida: on sou spill clar en qui clarament mirar se deuen los qui volē entrar en la streta senda de verdadera penitencia: e los qui volen la ferruga nau d'la carn desormejar d'les conuersaciōs mudanes drecant la proba adesijar lo celestial regne fins que vinguen a surgir en lo segur port de la ciutat de gloria. E pque per prechs del reuerēt mestre pere calaforra mestre en sacra theologia del sagrat orde de sant agostin be yo traduir de la ti en valenciana prosa lo libre de mestre jobā ger

TRANSCRIPCIÓN DE LA DEDICATORIA DE LA IMITACIÓN DE JESUCRISTO
A SOR ISABEL DE VILLENA

Jesus

«Scriu Miquel Perez a la molt illustre dona Ysabel de Billena, abadessa del monestir de la Sancta Trinitat.

Molt illustre e virtuosa senyora: perque de aquesta trista, enujosa e desestimable vida son breus los miserables dies, e perque en la peregrinacio de aquest mon miserable no ençopegasseu en los grans laros quel enemich de natura humana tots jorns nos para, vos sou aturada en lo repos de religio, tan benaventurada, oblidant los bens, los amichs e parents de real linatge. E recordant vos de humilitat verdadera haveu calcigat les superbes vanitats e pompes, enrequint e abillant dels bens e joyells spirituals l'anima vostra; e axi vostres virtuosos desigs, amprant totes les ales de vostra voluntat, vos feren volar en aqueix alt loch de contemplativo vida, on sou spill clar en qui clarament mirar se deven los qui volen entrar en la streta senda de verdadera penitencia e los qui volen la fexuga nau de la carn desormenjar de les conversacions mundanes, dreçant la proha a desijar lo celestial regne fins que vinguen a surgir en lo segur port de la ciutat de gloria, e per que per prechs del reverent mestre Pere Calaforra, mestre en sacra theologia, del sagrat orde de sant Agosti, he yo traduit de lati en VALENCIANA PROSA lo libre de mestre Johan Ger-...»

Jesus

Scriu Miquel pereç a les senyores monjes del monestir de sancta Catheri rina de Sena.

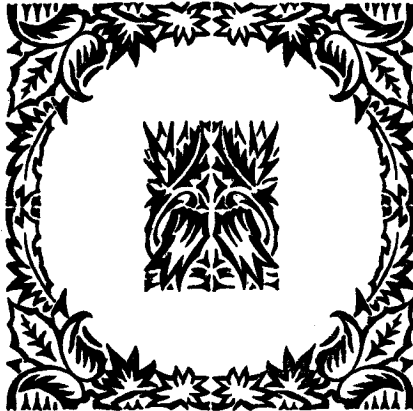
Dolt reuerents virtuoses y deuotes senyo
res/ p mes encèdre la encesa deuocio que
teniu ala benauenturada sancta Catheri
rina de Sena me haueu fet pregar al vene
rable Mossen senollar que yo volgues la gloriosa ví
da de tan insigne sancta traduhir de lati en valencia
na prosa: segons lo Florenti enla sua digne cronica
dignamèt ha escrita: y puir no poguí d tan virtuoses
pregaries scusarme: lo preguí q ell enles sues misses
y vosaltres en vres oraciós al immens sol de justicia
suplicasseu/ que ab los raigs dela sua luminosa gra
cia aclaris y scalfas lo meu enfosquit entenimèt que
ab lo fret de jgnoràcia staua tan paralítich que per a
obrar algun virtuos ediffici nos podia moure: y ell
mirant ma voluntat aparellada a voler lo complau
re me offerí de fer tan justes pregaries: per on de cõ
tinent treballí en buydar del vrell dela mia memo
ria la podrida aygua de algunes vanes fantasies/ p
que dins aquell pogues stojar lo precios balsem dls
gloriosos actes de tan excellida sancta: lo qual dela
fertil vinya dla cronica del deuot Florenti collir spe
raua: y puir hagui desligat les mas dela mia anima
de algunes passions enuioses/ comenci a moure la
ploma en l'exercici de aqsta mal rabonada obra: per

TRANSCRIPCIÓN DE LA DEDICATORIA DE LA *VIDA*
DE SANCTA CATHERINA DE SENA A LES MONGES DEL MONESTIR
DE SANCTA CATHERINA DE SENA DE VALENCIA

Jesus

«Scriu Miquel Pereç a les senyores monjes del Monestir de sancta Catherina de Sena.

Molt reverents, virtuosos y devotes senyores: per mes encendre la encesa devocio que tenu a la benaventurada sancta Catherina de Sena me haveu fet pregar al venerable Mossen Fenollar que yo volgues la gloriosa vida de tan insigne sancta traduhir de lati en VALENCIANA PROSA, segons lo Florenti en la sua digno cronica dignament ha escrita; y puix no pogui de tan virtuosos pregaries scusarme, lo pregui que, ell en les sues misses y vosaltres en vostres oracions, al inmens Sol de Justicia suplicasseu que, ab los raigs de la sua luminosa gracia, aclaris y scalfas lo meu enfosquit enteniment que, ab lo fret de ignorancia, stava tan paralitich que per a obrar algun virtuos edifici no's podia moure. Y ell, mirant ma voluntat aparelada a voler lo complaure, me offeri de fer tan justes pregaries per on de continent treballi en buydar del vexell de la mia memoria la podrida aygua de algunes vanes fantasies, per que dins aquell pogues stojar lo precios balsem dels gloriosos actes de tan excellida sancta, lo qual de la fertil vinya de la cronica del devot Florenti, collir sperava. Y, puix haguí desligat les mas de la mia anima de algunes passions enujoses, comenci a moure la ploma en l'exercici de aquesta mal rahanada obra per ... »

**Escru miquel pereç ala senyora
na Cir era dalpont muller del magnífich
micer pere dalpont Regent la canceller
ria y del consell del Rey nostre senyor.**

Dlt magnífica y virtuosa senyora ab
tan deuot desig desigaua veure vostra
merçe tradubida de lati en romançla
vida del benauenturat sent Vicent fer
rer / que pochbs dies ans q̄ partis per a la real cort
me prega que yo volgues pendre treball de tradu
bir de lati en valenciana lengua de aquest glorios
sant la historia. E yo conexent la poquedat y po
breza d̄ mō flach entēdre me volguí retraure enlo re
tret de alguna justa escusa / mas desigos de seruir e
plaure a vostra merçe y mirant la sua santa y deuo
ta demanda no pogui escusarme. E axí recorreguí a
la lum clara del glorios sent Vicent ferrer / q̄ puix
era raig del clar sol de justícia volgues illuminar la
mia tenebrosá ignorancia pera compōdre aquesta
sua santa vida / e fermant les anchores dela nau de
la mia speranca en la virtut y potencia de aq̄st po
deros sant / prenguí la ploma tradubint de lati en
valenciana lengua los marauellosos actes q̄ daq̄st
glorios sant alguns famosos doctors reciten / sera
aquesta obra bun clar spill bon se veuran molts so
lemnes miracles per lo marauellos sant obrats axí
en lo temps que viuía com apres de la sua mort san
ta. Es stat aquest excellent sant vna campana per a

TRANSCRIPCIÓN DE LA DEDICATORIA DE
LA VIDA DE SANT VICENT FERRER A NA CIRERA D'ALPONT

«Escriu Miquel Pereç a la senyora na Cirera d'Alpont, muller del magnífich miçer Pere d'Alpont, regent la cancelleria y del consell del Rey nostre senyor.

Molt magnífica y virtuosa senyora: ab tan devot desig desigava veure vostra merçe traduhida de lati en romana la vida del benaventurat sent Vicent Ferrer, que, poch dies ans que partis per a la real cort, me prega que yo volgues pendre treball de traduhir de lati en VALENCIANA LENGUA de aquest glorios sant la historia. E yo, conexent la poquedat y pobrea de mon flach entendre, me volgui retraure en lo retret de alguna justa excusa, mas, desigos de servir e plaure a vostra merçe y mirant la sua santa y devota demanda, no pogui excusarme, e axi recorregui a la lum clara del glorios sent Vicent Ferrer que, puix era raig del clar sol de justicia, volgues illuminar la mia tenebrosa ignorancia per a compondre aquesta sua santa vida; e fermant les ancores de la nau de la mia sperança en la virtut y potencia de aquest poderos sant, prengui la ploma traduhint de lati en VALENCIANA LENGUA los maravellosos actes que d'aquest glorios sant alguns famosos doctors reciten. Sera aquesta obra hum clar spill hon se veuran molts solemnes miracles per lo maravellos sant obrats, axi en lo temps que vivia com apres de la sua mort santa. Es stat aquest excellent sant una campana per a ... »

Escriu Miquel pereç ala senyora na mon
palaua descriua muller de mossen Johan
escriva mestreracional del Regne de Va
lencia.

molt magnifica y uirtuosa senyora
tan plena tinch la casa dela memoria de
les grans obligations que tinch al sen
yor mestre racional / que per satiffier a al
guna de aquelles he deliberat trametre a vostra
merçe bun do òla pobrea de mon entendre. Uolèt
que sia tal que ala còdicio y vida de aquella aquis
přenta sia conforme. Exi no he cerquat les fulles
eflors dels vertz camps dela elegant poesia / mas
so entrat en lo delitos verger dela sagrada scriptu
ra on he collit ò diuersos libres lo fruyt de aquesta
profitosa obra. La qual es intititada la vida dela
sacratissima verge maria. y p que encara que deu
milia anys yo visques no podia còplidamēt escriu
re tot lo que los sancts doctors han scrit de aque
sta tan alta senyora / be volgut dela gran mar dela
sua benauēturada vida q̄ p diuerses parts esta escā
pada / pohar aq̄sta poqua aygua en lo chich vexell
aquest mal ordenat libre. Estimant esser iusta e
rahoysable cosa / q̄ pux les vides de innumerables
sanctes en vulgar prosa se troben scrites que la glo
a. l.

riosa vida de aq̄sta alta reyna ò parays que es sãc
ta sobre totes les sanctes no deu esser en la nostra
valẽciana lengua callada. ¶ axi ella que es lum ver
dadera / y mare del clar sol de iusticia / ha illuminat
la escura nit dela mia ignorantia / per a poder en
aquest tan poch espay pintar alguna part dls seus
gloriosos actes . los quals son exemple / lum / y doc
trina de fe / desperãça / de caritat / de humilitat / de
pobretat / de obediencia / de paciencia / de iusticia
y de totes les altres virtutz glorioses. veureu deuo
ta senyora en aquesta benaumenturada vida dela sa
cratissima verge maria com fon sens la taqua del
peccat original concebuda . com fon rosa criada en
treles spmes del poble iudaych . ¶ om per la sua p
funda humilitat cõcebe lo fill de deu dins lo seu sãc
tissiz ventre. ¶ om fon pilar colũpna y segur recolze
dela casa dela chatolica esgleya / restant en ella so
la lo viuẽdres sanct la sancta fe crestiana . ¶ leureu
encara com es font de misericordia regant de a
bundoses aygues de gracies los esterils camps ò
nostres consciencies . y es verdadera metgesa do
nant complida savitat ales enmalaltides animes
que en lo futzeu lit de ennegrides culpes estan de
tengudes . y es vida adaquells qui la horrible y etez
na mort temen . pes dreita scala pera muntir de a
questa fonda vall de lagrimes en la excelsa altritut
les celestials cadires . pes luminosa antorcha mos
trant segur cami pera fugir dels tenebroses y vicis

TRANSCRIPCIÓN DE LA DEDICATORIA DE LA VIDA DE
LA SACRATÍSSIMA VERGE MARIA A NA MOMPALAU D'ESCRIVA

«Escriu Miquel Pereç a la senyora na Monpalaua d'Escriva, muller de mossen Johan Escriva, mestre racional del Regne de Valencia.

Molt magnífica y virtuosa senyora: tan plena tinch la casa de la memoria de les grans obligations que tinch al senyor mestre racional, que, per satisfacer a alguna de aquelles, he deliberat trametre a vostra merçe hun do de la pobrea de mon entendre, volent que sia tal que a la condicio y vida de aquella a quis presenta sia conforme. E axi, no he cerquat les fulles e flors dels verts camps de la elegant poesia, mas so entrat en lo delitos verger de la sagrada scriptura, on he collit de diversos libres lo fruyt de aquesta profitosa obra, la qual es intitulada la vida de la Sacratissima Verge Maria; y per que encara que deu milia anys yo visques, no poria complidamente escriure tot lo que los sancts doctors han scrit de aquesta tan alta Senyora, he volgut de la gran mar de la sua benaventurada vida, que per diverses parts esta escampada, pohar aquesta poqua aygua en lo chich vexell de aquest mal ordenat libre, estimant esser iusta e rahonable cosa que, puix les vides de innumerables sanctes en vulgar prosa se troben scrites, que la gloriosa vida de aquesta alta reyna de parays, que es sancta sobre totes les sanctes no deu esser en la nostra VALENCIANA LENGUA callada. E axi, ella, que es lum verdadera y mare del clar sol de iusticia, ha illuminat la escura nit de la mia ignorancia per a poder, en aquest tan poch espay, pintar alguna part dels seus gloriosos actes, los quals son exemple, lum, y doctrina de fe, d'esperança, de caritat, de humilitat, de pobretat, de obediencia, de paciencia, de iusticia y de totes les altres virtuts glorioses. Veureu, devota senyora, en aquesta benaventurada vida de la sacratissima Verge Maria, com fon sens la taqua del peccat original concebuda; com fon rosa criada entre les spines del poble iudaych; com, per la sua profunda humilitat concebe lo Fill de Deu dins lo seu sanctissim ventre; com fon pilar, columnna y segur recolze de la casa de la chatholica esgleya, restant en ella sola lo divendres sanct la sancta fe crestiana. Veureu, encara, com es font de misericordia, regant de abundoses aygues de gracies los esterils camps de nostres consiencies, y es verdadera metgesa, donant complida sanitat a les enmalaltides animes que en lo sutzeu lit de ennegrides culpes estan detengudes; y es vida ad aquells qui la orrible y eterna mort temen; y es drete scala per a muntar de aquesta fonda vall de lagrimes en la excelsa altitut les celestials cadires; y es luminosa antorcha mostrant segur camí per a fugir del tenebroses vicis ... »

